

Compiled and presented by Eshwar Gopal / Ramakrishnan(Jr.)

www.pradosham.com

यजुर्उपाकर्मा – 6th September 2017

1. समिदाधानम्
2. कामोकार्षीत्जपम्
3. माध्याह्निकम्, ब्रह्मयज्ञम् (देव तर्पणम्, ऋषि तर्पणम्, पितृ तर्पणं)
4. महा सङ्कल्पम्
5. यज्ञोपवीतधारणमन्त्रम्
6. काण्ड-ऋषि-तर्पणम्
7. वेदारम्भम्

॥ समिदाधानम् ॥

(आचम्या) शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

ओं भूः । ओं भुवः । ओं सुवः । ओं महः । ओं जनः । ओं तपः । ओं सत्यम् ॥ ओं तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् । ओमापो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवस्सुवरोम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वार श्री परमेश्वर-प्रीत्यर्थं प्रातः (morning) - सायं (evening) समिदाधानं करिष्ये । (लौकिकाग्निं प्रतिष्ठाप्य । अग्निमिध्वा । प्रज्वालय - invoke Agni, when Jwaala rises, continue chanting below Prarthana Manthra) ॥

परित्वाग्ने परिमृजाम्यायुषा च धनेन च । सुप्रजाः प्रजया भूयासं सुवीरो वीरैस्सुवर्चा वर्चसा, सुपोषः पोषस्सुगृहो गृहैस्सुपतिः पत्या सुमेधा मेधया सुब्रह्मा ब्रह्मचारिभिः । देवसवितः प्रसुवा । (तूष्णीं पिरषिच्य) ।

॥ अथ समिधमादधाति ॥

(offer single Samith Stick to Agni for each Svaahaakaaram if Samith not available use Dharba) ॥

(1) अग्रये समिध-माहाऋषं बृहते जातवैदसे । यथात्वमग्ने समिधा समिध्यस एवं मामायुषा वर्चसा सन्यामेधया प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन समेधय स्वाहा । (2) एधोस्येधिषीमहि स्वाहा । (3) समिदसि समेधिषीमहि स्वाहा । (4) तेजोऽसि तेजो मयि धेहि स्वाहा । (5) अपो अध्यान्वचारिषश्रसेन समसृक्षमहि । पयस्वाऽअग्र आगमं तम्मा सऽसृज वर्चसा स्वाहा । (6) संमाग्ने वर्चसासृज प्रजया च धनेन च स्वाहा । (7) विद्युन्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सहऋषिभिस्स्वाहा । (8) अग्रये बृहते नाकाय स्वाहा । (9)

द्यावापृथिवीभ्यांस्वाहा । (10) एषा ते अग्ने समित्तया वर्धस्व चाप्यायस्व च तयाहं
वर्धमानो भूयासमाप्यायमानश्च स्वाहा । (11) यो माग्ने भागिनस्सन्तमथाभागं चिकीर्षति।
अभागमग्ने तं कुरु मामग्ने भागिनं कुरु स्वाहा । (12) समिधमाधायाम्ने सर्वव्रतो
भूयासस्वाहा । देवस्सवित प्रासावीः स्वाहा (अथ तूर्णीं समन्तं परिषिच्य) ।
अग्रये उपस्थानं करिष्ये ॥

यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं तेजस्वी भूयासं, यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं वर्चस्वी भूयासं । यत्ते अग्ने
हरस्तेनाहं हरस्वी भूयासं ॥ मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र
इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु ॥ अग्रये नमः । मन्त्रहीनं क्रियाहीनं
भक्तिहीनं हुताशन । यद्धृतं तु मया देव परिपूर्णं तदस्तु ते ॥ प्रायश्चित्तान्यशेषाणि तपः-
कर्मात्मकानि वै । यानि तेषा-मशेषाणां कृष्णानुस्मरणं परम् ॥ कृष्ण कृष्ण कृष्ण -
(अभिवादये नमस्कारः) ॥

(होमभस्म संगृह्य । वामकरतले निधाय । अदिभस्सेचयित्वा ॥ अनामिकया पेषयित्वा ॥)
मानस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः । वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधी-
र्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते । मेधावी भूयासम् (ललाटे) । तेजस्वी भूयासम् (दक्षिणबाहौ)।
वर्चस्वी भूयासम् (सव्येबाहौ) । ब्रह्मवर्चस्वी भूयासम् (हृदये) । आयुष्मान् भूयासम् (कण्ठे)।
अन्नादो भूयासम् (नाभौ) । स्वस्ति भूयासम् (शिरसि) ॥

श्रद्धां मेधां यशः प्रजां विद्यां बुद्धिं श्रियं बलम् । आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन ।
श्रियं देहि मे हव्यवाहन ओं नम इति ॥ (आचम्य)

॥ कामोकार्षीत्जप संकल्पः ॥

आचम्य, पवित्रपाणिः । शुक्लाम् ..... शान्तये । ओम् भूः ..... ममोपात्त समस्त..... श्री
परमेश्वर प्रीत्यर्थम् । शुभे शोभने मुहूर्ते अद्यब्रह्मणः द्वितीय परार्ध श्वेत वराह कल्पे वैवस्वत

मन्वन्तरे, अष्टा विंशति तमे, कलियुगे पादे जम्बूद्वीपे भारत वर्ष भरतकण्ठे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन्, वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादीनां षष्ट्याः सम्बत्सराणां मध्ये ....
 .....हेविलम्बि नाम सम्बत्सरे दक्षिणायने वर्ष ऋतौ सिंह मासे शुक्ल पक्षे पौर्णमास्यां शुभतितौ सौम्य वासर युक्तायां शतभिषक् नक्षत्र धृति नाम योग भव नाम करण युक्तायां एवङ्गुण विशेषण विशिष्टायां अस्यां पौर्णमास्यां, शुभतिथौ ममोपात्तसमस्त दुरित क्षयद्वारा श्री परमेश्वरं प्रीत्यर्थं तैष्यां पौर्णमास्यां अध्यायोत्सर्जन् अकरण प्रायश्चित्तार्थं अष्टोत्तर सहस्र सङ्ख्यया (शत सङ्ख्यया) कामोकार्षीत् मन्युरकार्षीत् इति महामन्त्रजपं करिष्ये । इति सङ्कल्प्य ॥ 'कामोकार्षीत् मन्युरकार्षीत्' इति जपित्वा । माध्याह्निकं ब्रह्मयज्ञं च कृत्वा ॥

॥ ब्रह्मयज्ञः ॥

आचम्य ।

शुक्लाम् ..... शान्तये । ओम् भूः ..... ममोपात्त समस्त..... श्री परमेश्वर प्रीत्यर्थम् ब्रह्मयज्ञं करिष्ये । ब्रह्मयज्ञेन यक्ष्ये ॥ विद्युदसि विद्य मे पाप्मान-मृतात् सत्यमुपैमि (हस्तावनिज्य । त्रिराजामेत् । द्विः परिमृज्य । द्विः परिमृज्य । सकृदुपस्पृश्य । शिरश्चक्षुषी नासिके श्रोत्रे हृदयमालभ्य । *(wash your hands, do achamanam 3 times, clean your lips 2 times, wash hands, do prokshanam on feet, eyes, ears, nose, chest, keep hands together and continue...)*

ओम् भूः तत्सवितुर्वरेण्यम् । ओं भुवः भर्गो देवस्य धीमहि । ओ३सुवः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि, धियो यो नः प्रचोदयात् ।

हरिः ॐ । हरिः ॐ । ॐ अ॒ग्नि॑मी॒ळे पु॒रो॑हि॒तं य॒ज्ञस्य॑ दे॒वमृ॒त्वि॑जम् ॥ हो॒तारं॑ र॒त्नधा॑तमम् ॥

हरिः ॐ । हरिः ॐ । ॐ इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्थ उपायवस्थ देवोवस्सविता प्रार्पयतु
श्रेष्ठतमाय कर्मणे ॥ हरिः ओं । हरिः ओं ॥ ॐ अग्र आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि
होता सत्सि बर्हिषि ॥

हरिः ॐ ॥ हरिः ॐ ॥ ॐ शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये । शय्योरभिस्त्रवन्तु नः ॥

हरिः ॐ । हरिः ॐ ॥ ॐ भूर्भुवस्सुवः । सत्यं तपः श्रद्धायां जुहोमि । *(take uddharani
water and sprinkle circumambulating your head, then....)*

ॐ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्रये नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः । नमो वाचे नमो वाचस्पतये
नमो विष्णवे बृहते करोमि ॥ **(chant 3 times)**

वृष्टिरसि वृश्चमे पाप्मानं ऋतात् सत्यमुपागाम् । (हस्ताववानिज्य) देवर्षि-पितृ-तर्पणं
करिष्ये ॥ **(wash hands and proceed to Devatharpanam) ॥**

॥ देव तर्पणम् ॥

(उपवीति-Holy Thread on left shoulder) – 1 Time Each ब्रह्मादयो ये देवास्तान् देवान्
तर्पयामि । सर्वान् देवान् तर्पयामि । सर्वदेव गणान् तर्पयामि । सर्वदेवपत्नीस्तर्पयामि ।
सर्वदेवगणपत्नीः तर्पयामि ॥

॥ ऋषि तर्पणम् ॥

(निवीति – Garlanding Position 2-T) कृष्णद्वैपायनादयः ये ऋषयः तान् ऋषीन् तर्पयामि
। सर्वान् ऋषीन् तर्पयामि । सर्व ऋषिर्गणान् तर्पयामि । सर्व ऋषिर्पत्नीः तर्पयामि । सर्व
ऋषिर्गण पत्नीः तर्पयामि । प्रजापतिं काण्ड ऋषिर्तर्पयामि । सोमं काण्ड ऋषिं तर्पयामि ।
अग्निं काण्ड ऋषिर्तर्पयामि । विश्वान् देवान् काण्डऋषिन् तर्पयामि (उपवीति – Normal
Position 1-T) सांहितीर्देवताः उपनिषदः तर्पयामि । याज्ञिकीर्देवताः उपनिषदः तर्पयामि ।

वारुणीर्देवताः उपनिषदः तर्पयामि । (निवीति 2-T) हव्यवाहम् तर्पयामि । विश्वान् देवान् काण्डर्षींस्तर्पयामि ॥ (Then 1-T – lift the hand up and allow the water to flow down into plate by chanting) ब्रह्माणं स्वयंभुवं तर्पयामि । (2-T) विश्वान् देवान् काण्डर्षींस्तर्पयामि । अरुणान् काण्डर्षींस्तर्पयामि । (उपवीति - 1-T) सदसस्पतिं तर्पयामि । ऋग्वेदं तर्पयामि । (1-T) यजुर्वेदम् तर्पयामि । (1-T) सामवेदं तर्पयामि । (1-T) अथर्व वेदं तर्पयामि । (1-T) इतिहासपुराणं तर्पयामि । (1-T) कल्पं तर्पयामि ॥

॥ पितृ तर्पणं ॥ (प्राचीनावीति - 3-Times)

(3-T) सोमः पितृमान् यमो अङ्गिरस्वान् अग्निः कव्यवाहनादयः ये पितरः तान् पितृन् तर्पयामि । सर्वान् पितृन् तर्पयामि । सर्व पितृगणान् तर्पयामि । सर्व पितृगणपत्नीः तर्पयामि । ऊर्जं वहन्तीः अमृतं घृतं पयः कीलालं परिसृतं स्वधास्थ तर्पयत मे पितृन् । तृप्यत तृप्यत तृप्यत ॥ (उपवीति) आचामेत् – ब्रह्मयज्ञाग्यं कर्म ओम् तत्सत् ब्रह्मार्पणमस्तु ॥

॥ महासङ्कल्पः ॥

शुक्लाम् भरतरम् विष्णुम् शशिवर्णम् चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनम् ध्यायेत् सर्वविघ्न उपशान्तये ॥ ॐ भूः ..... भूर्भूवस्सुवरोम् । ममोपात्त समस्त दुरितक्षयद्वार श्री परमेश्वरप्रीत्यर्थम् तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव विद्याबलं दैवबलं तदेव श्री लक्ष्मीपतेते अङ्घ्रियुगं स्मरामि । ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोपिवा । यस्मरेत् पुण्डरीकाक्षं सबाह्याभ्यन्तरः शुचिः । मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितम् । श्री रामः स्मरणेनैव व्यपोहति न संशयः । श्रीराम राम राम । तिथिर्विष्णुः तथावारः नक्षत्रं विष्णुरेव च । योगश्च करणञ्चैव सर्वं विष्णुमयं जगत् । श्री गोविन्द गोविन्द गोविन्द । अद्य श्री भगवतः आदिविष्णोः आदिनारायणस्य अचिन्त्यया अपरिमितया शक्त्या भ्रियमाणस्य

महाजलौघस्य मध्ये परिभ्रमतां अनेककोटि ब्रह्माण्डानां एकतमे अव्यक्त महत् अहङ्कार पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशाद्यैः आवरणैः आवृतेऽस्मिन् महति ब्रह्माण्डकरण्डमण्डले आधार शक्ति कूर्म अनन्तादि अष्टदिग्गजोपरि प्रतिष्ठितस्य उपरितले सत्यादि लोकषट्कस्य अधोपाके महानालायमान फणिराज शेषस्य सहस्रफणामणि मण्डलमण्डिते लोकालोक अचलेन परिवृते दिग्दन्ति शुण्डादण्ड उत्तम्भिते लवण इक्षु सुरासर्पि दधि, दुग्ध शुद्धार्णवैः परिवृते जम्पू प्लक्ष शाल्मलि कुश क्रौञ्च शाक, पुषकराख्य, सप्तद्वीपदीपिते इन्द्र, कशेरु, ताम्र, गभस्ति नाक, सौम्य गन्धर्व चारण, भारतादि नवखण्डात्मके महामेरु, गिरि, कर्णिका, उपेते महा, सर, उरुहायमाण पञ्चाशत्, कोटि, योजन, विस्तीर्ण, भूमण्डले, सुमेरु, निषत, हेककूट, हिमाचल, माल्यवत् पारियात्रक गन्धमादन कैलास, विन्ध्याचलादि, महाशैल, अधिष्ठिते, लवण, समुद्र, मुद्रिते, भारत, किम्पुरुष, हरि, इळावृत, रम्यक, हिरण्यमय, गुरुभद्राश्व, केतुमालाख्य, नव, वर्ष, उपशोभिते, जम्बूद्वीपे, भारतवर्षे, भारतखण्डे, मेरोः दक्षिणेपार्श्वे, कर्मभूमौ, स्वाम्यवन्ति कुरुक्षेत्रादि सम भूमध्यरेखायाः पूर्वदिक्भागे विन्ध्याचलस्य दक्षिणदिक्भागे, दण्डकारण्ये गोदावर्याः दक्षिणे तीरे सकलजगत् स्रष्टुः परार्धद्वय जीविनः ब्रह्मणः प्रथमपरार्थे पञ्चाशदब्दात्मके अतीते पञ्चाशदब्दादौ प्रथमेवर्षे प्रथमे मासे प्रथमे पक्षे प्रथमे दिवसे अहनि द्वितीये यामे तृतीये मुहूर्ते स्वायम्भुव स्वारोचिष उत्तम तामस रैवत चाक्षुषाखेषु षट्सु मनुषु व्यतीतेषु सप्तमे वैवस्वत मन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे वर्तमाने कलियुगे शालिवाहन शकाब्दे प्रभवादीनां षष्ट्याः सम्बत्सराणां मध्ये ..... हेविलम्बि नाम सम्बत्सरे दक्षिणायने वर्ष ऋतौ सिंह मासे शुक्ल पक्षे पौर्णमास्यां शुभतितौ वासरः वासरस्तु सौम्य वासर युक्तायां शतभिषक् नक्षत्र युक्तायां धृति नाम योग भव नाम करण युक्तायां एवङ्गुण विशेषण विशिष्टायां अस्यां पौर्णमास्यां, शुभतिथौ ममोपात्तसमस्त दुरित क्षयद्वारा श्री परमेश्वरं प्रीत्यर्थं अनादि अविद्यवासनया प्रवर्तमाने अस्मिन् महति सम्सारचक्रे विचित्राभिः कर्मगतिभिः विचित्रासु योनिषु पुनः पुनः अनेकधा जनित्वा केनापि पुण्यकर्म विशेषण

इदानीन्तन मानुष्ये द्विज जन्म विशेषं प्राप्तवतः मम इहजन्मनि पूर्वजनमनि जन्म जन्मान्तरेषु च बाल्ये वयसि कौमारे यौवने वार्धक्ये च जाग्रत् स्वप्न सुषुप्ति अवस्थासु मनो वाक्काय कर्मेन्द्रिय ज्ञानेन्द्रिय व्यापारैः सम्भावितानां उपपातकानां सङ्कलीकरणानां मलिनीकरणानां अपात्रीकरणानां जाति भ्रमशकराणां एवं नवानां ववविधानां बहूनां बहुविधानां सर्वेषां पापानां सद्यः अपनोदनद्वारा समस्त पापक्षयार्थं महागणपत्यादि समस्त हरिहर देवता सन्निधौ, अलर्मेलुमङ्गा अम्बिका समेत प्रसन्न वेङ्कटेश्वर स्वामि सन्निधौ, श्री रेङ्गनायकी अम्बिका समेत श्रीरङ्गनाथ स्वामि सन्निधौ, विसालाक्षि अम्बिका समेत विश्वनाथ स्वामि सन्निधौ, कर्पकाम्बा अम्बिका समेत कपालीश्वर स्वामि सन्निधौ, शिवकामि अम्बिका समेत मूलट्टानेश्वर स्वामि सन्निधौ, अभीतकुचलाम्बा अम्बिका समेत अरुणाचलेश्वर स्वामि सन्निधौ, अखिलाण्डेश्वरी अम्बिका समेत जम्बुकेश्वर स्वामि सन्निधौ, कामाक्षी अम्बिका समेत एकाम्मरेश्वर स्वामि सन्निधौ, ज्ञानप्रसुराम्बिका अम्बिका समेत काळहस्तीश्वर स्वामि सन्निधौ, मङ्गलाम्बिका अम्बिका समेत आदिकुम्भेश्वर स्वामि सन्निधौ, सुगन्ध कुञ्जलाम्बा अम्बिका समेत मातृभूतेश्वर स्वामि सन्निधौ, अभिरामि अम्बिका समेत अमृतकटेश्वर स्वामि सन्निधौ, मङ्गलनायकी अम्बिका समेत श्री वाञ्छिनात स्वामि सन्निधौ, वेदनायकी अम्बिका समेत वेदारण्येश्वर स्वामि सन्निधौ, प्रणाम्बिका अम्बिका समेत दर्भारण्येश्वर स्वामि सन्निधौ, बृहत्कुचलाम्बा अम्बिका समेत मध्यार्जुनेश्वर स्वामि सन्निधौ, पर्वतवर्धिनि अम्बिका समेत श्री रामलिङ्गेश्वर स्वामि सन्निधौ, मीनाक्षि अम्बिका समेत सुन्दरेश्वर स्वामि सन्निधौ, गोमति अम्बिका समेत शङ्करनारायण स्वामि सन्निधौ, गोमति अम्बिका समेत स्फुटार्जुनेश्वर स्वामि सन्निधौ, कान्तिमति अम्बिका समेत वेणुवननातेश्वर स्वामि सन्निधौ, वल्ली देवसेना अम्बिका समेत जयन्तिनाथ सुब्रह्मण्येश्वर स्वामि सन्निधौ, पूर्णा पुष्कलाम्बा अम्बिका समेत हरिहर पुत्र स्वामि सन्निधौ, सीता,

लक्ष्मण, भरत, शतृघ्न श्री अभयहस्त आञ्जनेय स्वामि सहित श्री रामचन्द्र स्वामि सन्निधौ, दैवब्राह्मण सन्निधौ श्रावण्यां पौर्णमास्यां अध्यायोपाकर्म कर्मकरिष्ये तदङ्गं माध्याह्निक स्नानं करिष्ये । (प्रोक्षणम्)

प्रार्थनैः । अतिक्रूर महाकाय कल्पान्त दहनोपम । भैरवाय नमस्तुभ्यं अनुज्ञां दातुमर्हसि । दुर्भोजन दुरालाप दुष्प्रतिग्रह सम्भवं । पापं हर मम क्षिप्रं सह्यकन्ये नमोस्तुते । त्रिरात्रं जाहनवीतीरे पाञ्चरात्रन्तु यामुने । सद्यः पुनातु कावेरी पापं आमरणन्तिकं । गङ्गा गङ्गेति योब्रूयात् योजनानां शतैरपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ॥

यज्ञोपवीतधारणमन्त्रम्

श्री गणपतिध्यानम्..... "शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनं ध्यायेत् । सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

प्राणायामः । ॐ भूः ॐ भुवः ओ३सुवः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ओ३सत्यम् ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥

ममोपात्त समस्त दुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वर प्रीत्यर्थम् श्रौतस्मार्थं विहित नित्यकर्मानुष्ठान सदाचार योग्यता सिद्ध्यर्थं ब्रह्मतेजः अभिवृद्ध्यर्थं यज्ञोपवीतधारणं करिष्ये ॥

यज्ञोपवीतधारण महामन्त्रस्य प्रब्रह्म ऋषिः -- त्रिष्टुप् छन्दः

परमात्मा देवता यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ॥ (आचम्य)

यज्ञोपवीतं परमं पवित्रम् प्रजापतेर्यत् सहजं पुरस्तात् । आयुष्यमग्रियं प्रतिमुञ्च शुभ्रं

यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥ Do *Achamanam* and *Angavandhanam* then say the following Manthram

and remove carefully old holy-thread :-

उपवीतम् भिन्नतन्तुं जीर्णम् कश्मलदूषितम् । विसृजामि जले ब्रह्मन् वर्चो दीर्घायुरस्तु मे ॥

Do Aachamanam and Angavandhanam again ॥ (ब्रह्मचारिणस्तु मौञ्जी-मजिनं दण्डं च मन्त्रेण धारयेत् ॥)

काण्ड-ऋषि-तर्पणम्

अथ पवित्रपाणिः (सर्वे) प्राणानायम्य । श्रावण्यां पौर्णमास्यां अध्यायोपक्रम-कर्माङ्गम्
काण्डऋषि-तर्पणं करिष्ये ॥ (निवीति) । तिलाक्षत-युक्ताद्भि-स्तर्पयति । ऋषितीर्थेन ॥

प्रजापतिं-काण्डऋषिं तर्पयामि । (3) । सोमम् - काण्डऋषिं तर्पयामि । (3) ।

अग्निं - काण्डऋषिं तर्पयामि । (3) । विश्वान् देवान् - काण्डऋषिं तर्पयामि । (3) ।

साँहिती-देवता उपनिषदः तर्पयामि । (1) । याज्ञिकीदेवता उपनिषदः तर्पयामि । (1) ।

वारुणीदेवता उपनिषदः तर्पयामि । (1) ब्रह्माणं स्वयम्भुवं तर्पयामि (1) । सदस्पतिम्
तर्पयामि (3) ॥ (उपवीति) ॥ आचम्य ॥

वेदारम्भं

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनं ध्यायेत् । सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

प्राणायामः । ॐ भूः ॐ भुवः ओँसुवः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ओँसत्यम् ॐ

तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ अद्य पूर्वोक्त एवङ्गुण

विशेषण विशिष्टायां अस्याम् पौर्णमास्यां शुभतिथौ ममोपात्त समस्त दुरितक्षयद्वारा श्री
परमेश्वर प्रीत्यर्थम् श्रावण्यां पौर्णमास्यां अध्यायोपाकर्माङ्गं अध्ययन आरम्भं
(अपौउपस्पृश्य) ॥

। ॐ श्री गुरुभ्यो नमः हरि ओम् ॥

ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तम् । ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां
ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम् ॥

हरिः ओं ॥ हरिः ओं । ॐ इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्थ उपायवस्थ देवोवस्सविता प्रार्पयतु
 श्रेष्ठतमाय कर्मणे ॥ आप्यायध्वम् अविघ्नियाः देवभागं ऊर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावतीः
 अनमीवाः अयक्ष्मा मावः स्तेनईशत माघसः सः रुद्रस्यहेतिः परिवः वृणक्तु ध्रुवाः अस्मिन्
 गोपतौस्यात बह्वीः यजमानस्य पशून्पाहि । हरिः ओं । हरिः ओम् । सन्धत्तं तन्मे जिन्वतं
 हरिः ओम् । हरिः ओं ॥ ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः । भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।
 स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाग्ं सस्तनूभिः । व्यशेम देवहितं यदायुः । स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ।
 स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः । स्वस्तिनस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः । स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ।
 हरिः । संज्ञानं विज्ञानं प्रज्ञानं जानत् अभिजानत् । सङ्कलमानं उपकल्पमानं उपकलुप्तं
 कलुप्तं हरिः ओं ॥ हरिः ओं प्रसुगमन्ता धियसानस्य सक्षणि वरेभिः वरान् अभिसुप्रसीदत ।
 अस्माकं इन्द्रः उभयं जुजोषति यत्सौम्यस्य अन्धसः बुबोधति हरि ओं ।
 ॐ अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् ॥ होतारं रत्नधातमम् ॥
 हरिः ओं । हरिः ओं ॥ ॐ अग्र आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बर्हिषि ॥
 हरिः ओं ॥ हरिः ओं ॥ ॐ शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पितर्ये । शय्योरभिस्त्रवन्तु नः ॥
 हरिः ओं ॥ हरिः ओं ॥ ॐ अथातो दर्शपूर्णमासौ व्याख्यास्यामः । प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा ।
 अन्यमाहवनीयं प्रणीय । अग्नीनन्वादधाति ॥ हरिः ओं । हरिः ओं ॥ अथकर्माणि
 आचाराद्यानि गृह्यन्ते । उदगयन् पूर्वपक्षाहः पुण्याहेषु कार्याणि । यज्ञोपवीतिना प्रदक्षिणं
 हरिः ओं । हरिः ओं ॥ अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि हरिः ओं ॥

हरिः ओं । अथातः सामयाचारिकान् धर्मान् व्याख्यास्यामः । धर्मज्ञसमयः प्रमाणं वेदाश्च
 चत्वारो वर्णाः हरिः ओं । हरिः ओं । अथ वर्णसमाम्नायः । अथ नवादितः समानाक्षराणि ।
 द्वे द्वे सवर्णे ह्रस्वदीर्घ । नप्लुतपूर्वन् । षोडशादितः स्वर्गः शेषःव्याञ्जनानि हरिः ओं ।
 हरिः ओं अइउण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवरट् । लण् । जमङ्गणम् । झभञ् ।
 घढधष् । जवगउदतष् । ख फ छ ठ थ चटतव् । कपय् । शषसर् । हल् इति माहेश्वराणि
 सूत्राणि अणादिसंज्ञार्थानि । वृद्धिरादैच् । अदेङ्गुणः हरिः ओम् ।

हरिः ओम् । गीर्णश्रेयः । धेनवः श्रीः । रुद्रस्तु नम्यः । भगोहि याज्या । धन्योयं नारी ।
 धनवान् पुत्रः हरिः ओम् । हरिः ओम् । अथातः छन्दसां विवृत्तिं व्याख्यास्यामः हरिः ओम् ।

हरिः ओम् ॥ अथातः धर्मजिज्ञासा हरिः ओम् ॥

हरिः ओम् ॥ ब्रह्मजिज्ञासा हरिः ओम् ॥

हरिः ओम् ॥ आभिर्गीर्भियदतो॑न ऊ॒नमा॑प्याय हरि॒वो वर्द्ध॑मानः । यदा॒ स्तोतृ॒भ्यो महि॑गोत्रा
 रुजा॑सि भूयिष्ठभा॒जो अध॑तेस्याम । ब्रह्म॑ प्रा॒वादिष्म॒ तन्नो॑ माहासीत् ।

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ वेदारम्भम् ॥

